

A MÜNCHENI CORVINÁK

Ex Bibliotheca Corviniana. Die acht Münchener Handschriften aus dem Besitz von König Matthias Corvinus. Hrsg. von Claudia FABIAN, Edina ZSUPÁN.

(Supplementum Corvinianum I.
= Bavarica et Hungarica I.)
Budapest, 2008.

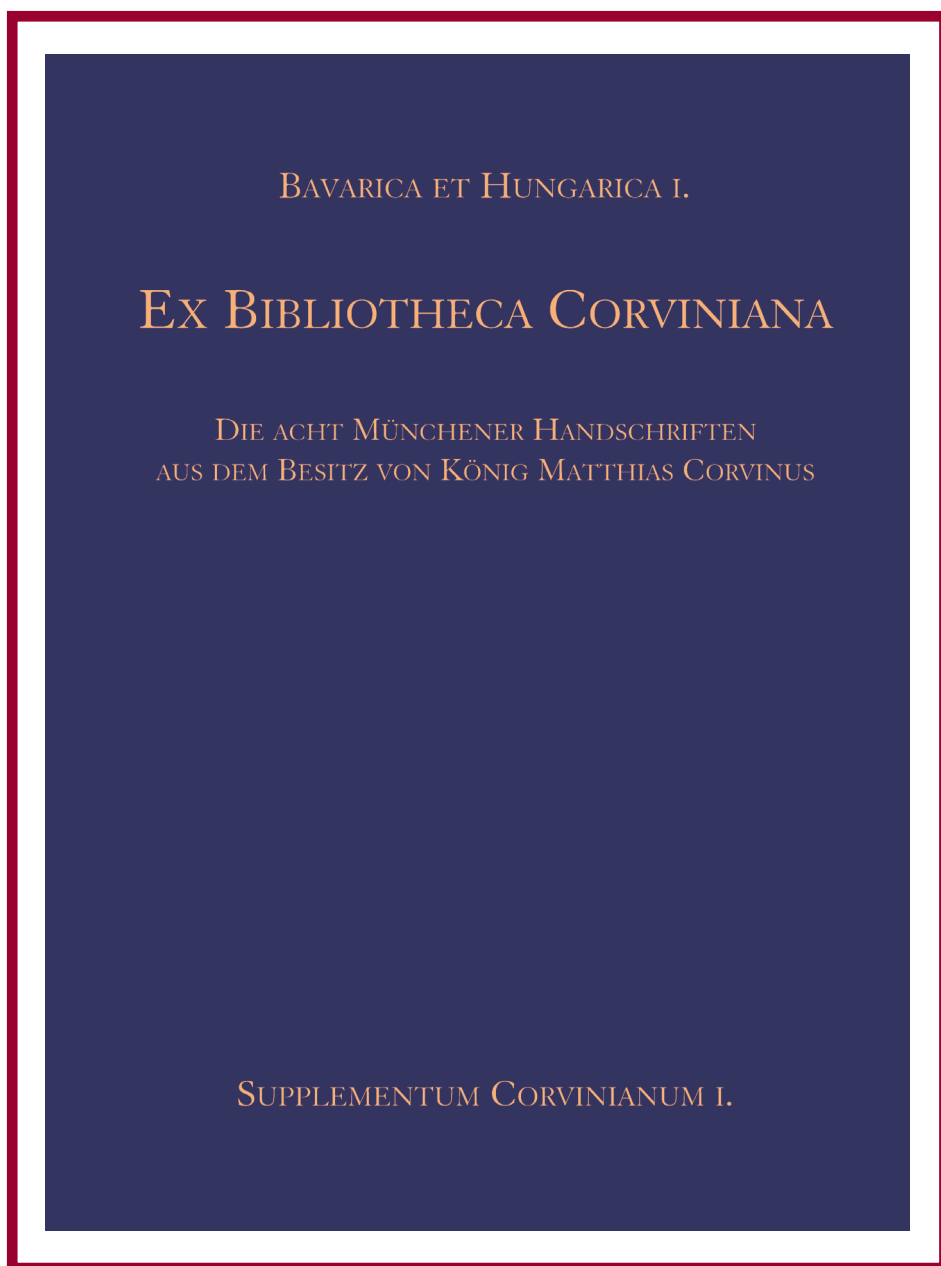
A müncheni Bayerische Staatsbibliothekkal való együttműködés keretében az Országos Széchényi Könyvtár 2008-ban két új sorozatot indított *Bavarica et Hungarica* és *Supplementum Corvinianum* címmel. Mindkét cím magáért beszél. A *Bavarica et Hungarica* kötetei bajor és magyar vonatkozású könyvtári dokumentumokat, középkori és újkori kéziratokat, nyomtatványokat, aprónyomtatványokat, plakátokat fognak időről időre az olvasók elé tárni. A másik sorozat, a *Supplementum Corvinianum* az előbbitől egészen különböző célt fogalmazott meg. A külföldi és magyar gyűjteményekben őrzött corvina-csoportok több szempontú, komplex bemutatásának kíván teret nyújtani. A munka első állomása a Bayerische Staatsbibliothek volt, éppen ezért a két fent említett sorozat első kötete egybeesett, s végeredményként megszületett a Münchenben őrzött corvina-kéziratok kísérőtanulmányokkal ellátott részletes katalógusa. A kötet egyben tisztelgés a „Fenséges Könyvtár” előtt abból az alkalomból, hogy fennmaradt köteteit az UNESCO 2005-ben a Memory of the World részévé nyilvánította.

A kiadványban a két együttműködő könyvtár főigazgatója, Monok István és Rolf Griebel előszavait Földesi Ferenc, az OSZK Kézirattára vezetőjének tanulmánya követi *Bibliotheca Corviniana. Die Bibliothek und ihr Gedächtnis* címmel. A szerző átfogó, finoman árnyalt képet ad Hunyadi Mátyás könyvtáráról – mindvégig a legendaképzés/képződés alapszempontját követve –, s eközben bemutatja, újrendezi mindazokat a problémaköröket, amelyeket a kutatás a Corvínával kapcsolatban eddig megfogalmazott. A tanulmányt az újabb szakirodalom értékelő elemzése, súlypontjainak bemutatása zárja.

A Münchenben őrzött, nyolc tagból álló corvina-csoport két igen értékes, görög nyelvű kézirattal is büszkélkedhet. Közülük az egyik, egy rendkívül esztétikus kiállítású pergamenkódex Polybios és Héródianos ókori történetírók műveit, valamint a népszerű későantik szerelmi regényt, Héliodóros *Aithiopiakáját* tartalmazza. A szöveget Kievi Isidoros, a bizánci klérus egyik magas

rangú tagja másolta finom kézírással Konstantinápolyban a 15. század első harmadában. A kódex a város eleste, 1453 után hagyta el születési helyét és indult ismeretlen vándorútjára. Szerényebb papírkódex ad helyet a neoplatonizmus tárgykörébe vonható két szövegnek, Plótinus egy művének, valamint Porphyrios Plótinus-életrajzának. A kolofón tanúsága szerint a spártai Démétrios Tribólés, aki egyébként Bessarion kardinális köréhez tartozott, másolta 1464/65-ben Gortyn városában, Krétán. A kötetben azonban egy másik scriptor, a kydóniai Michaél Lygizos keze is fölismerhető. Kerstin Hajdú, a Bayerische Staatsbibliothek kéziratárának munkatársa *Mit glücklicher Hand errettet? Zur Provenienzzgeschichte der griechischen Corvinen in München* című tanulmányában elkészítette a két kódex részletes kodikológiai leírását, adatgazdag, részletező leírást adott a kötetek „Corvina” utáni sorsáról, érintve ezzel általában is a német nyelvterületre került corvinák bonyolult és izgalmas provenienciáját. Nem utolsó sorban kitér a görög corvinák eddig kevésbé kutatott, általános problematikájára, és ennek jegyében vitatja a Porphyrios–Plótinus-kódex corvina-voltát. A hat latin nyelvű kézirat a királyi könyvtár történetének különféle fázisait képviseli. Tommaso Seneca epikus műve és Gaspar Tribachus költeményei egy kortárs bolognai lovag, Galeazzo Marescotti hőstettének állítanak lírai emléket. A kódex Ferrarában készült 1460 körül. Két másik kézirat szintén a hatvanas évekből származik, ám ezúttal Firenzéből: Démostenés és Aischinés néhány oratiójának latin fordítása és Celsus *De medicinája* egyaránt a könyvtár korai rétegéhez tartozik, sőt, a Démostenés-corvina eredetileg feltehetően Vitéz Jánosé volt. A vatikáni könyvtár praefectura, Christophoro Persona az 1480-as évek elején latinra fordította a bizánci történetíró, Agathias művét, melynek egy példányát Hunyadi Mátyásnak ajánlotta. A kódex 1483/84-ben Rómában készült. A Septuaginta keletkezésének történetét bemutató aprócska kézirat viszont a budai műhely munkája, körülbelül 1480-ra datálható. Az uralkodóváltás pillanatát örökíti meg az a díszkódex, amely Mátyás halálának pillanatában éppen készítés alatt állt Budán. Beda Venerabilis és Seneca műveinek budai kézírata II. Ulászló címere alatt öltött végleges formát.

E cikk szerzője *Die Bibliotheca Corviniana im Kleinen. Beschreibungen der lateinischen Corvinen der Bayerischen Staatsbibliothek* című tanulmányában a felsorolt kéziratok részletes kodikológiai leírását készítet-

te el, valamint megpróbálta elhelyezni az egyes köteteket a Corvina-problematika egészében. A tanulmány hangsúlyt helyezett a kódexek „Corvinát követő”, valamint a bajor könyvtáron belüli sorsára is, hangsúlyozva a Fuggerek és kereskedelmi képviselőik szerepét a kéziratok Magyarországról való elkerülésében.

A Bayerische Staatsbibliothek művészettörténésze, Ulrike Bauer-Eberhardt a latin nyelvű kéziratok művészettörténeti elemzését végezte el (*Italienischer Buchschmuck in den Münchner Corvinen*), legtöbb esetben sikerrel azonosítva az illuminátorokat. Ez különösen a két firenzei indafonatos kódex esetében volt fontos, hiszen ezen a téren komoly tartozásai vannak a corvina-kutatásnak. Hasonlóan jelentős eredmény, hogy a szerző okfejtése során sikerrel azonosította az Országos Széchényi Könyvtár egyik legfontosabb kéz-

irata, a Gaspar Tribrahus által Vitéz Jánosnak dedikált eklogagyűjtemény illuminátorát Guglielmo Giraldi, a korabeli Ferrara legjelentősebb könyvművésze személyében.

A müncheni corvina-csoport elemei közül a hat latin nyelvű kódex rendelkezik tipikus, a corvinákra jellemző kötéssel, amelyek vizsgálatát Rozsondai Marianne, az MTA Könyvtára kéziratárának vezetője végezte el (*Über die Einbände der in München aufbewahrten Corvinen*). Tanulmányának igen értékes melléklete az az összehasonlító táblázat, amelyben a corvina-mester eredeti bélyegzőit és a már II. Ulászló alatt készült Beda-corvina kötésénél használt bélyegzőket állítja egymás mellé.

A Münchenben őrzött corvinákat bemutató kötet mindenekelőtt azonban adatforrás kíván lenni, kiinduló-

